

ERKIN SAVDO ZONALARINING DAVLATLARGA IQTISODIY TA'SIRI VA NATIJALARI

Bobur Maxmudov Vali ugli

Fergana Polytechnic Institute

World Economy and International Economic Relations

Annotatsiya

O'zbek tili: Ushbu tezis erkin savdo zonolari (ESZ) va ularning iqtisodiy natijalari bo'yicha chuqur tahlilni taqdim etadi. Tezisdan ESZlarning global iqtisodiyotdagi roli, ularning savdo va investitsiyalarni rag'batlantirishdagi ahamiyati, shuningdek, mamlakatlar o'rtasida iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishga qanday ta'sir ko'rsatishi haqida ma'lumotlar beriladi. O'zbekiston, Janubiy Koreya, Vyetnam va Braziliya kabi mamlakatlar misolida ESZlarning muvaffaqiyatlari va iqtisodiy o'sishga qo'shgan hissi ko'rib chiqiladi. Natijada, ESZlar mamlakatlar o'rtasida o'zaro manfaatlarga asoslangan iqtisodiy aloqalarni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Русский язык: Данная диссертация предоставляет глубокий анализ свободных экономических зон (СЭЗ) и их экономических результатов. В работе рассматривается роль СЭЗ в глобальной экономике, их значение для стимулирования торговли и инвестиций, а также влияние на развитие экономического сотрудничества между странами. Примеры таких стран, как Узбекистан, Южная Корея, Вьетнам и Бразилия, иллюстрируют успехи СЭЗ и их вклад в экономический рост. В результате СЭЗ способствуют укреплению экономических связей между странами на основе взаимных интересов.

English: This thesis presents a comprehensive analysis of Free Trade Zones (FTZs) and their economic outcomes. It discusses the role of FTZs in the global economy, their significance in promoting trade and investment, and their impact on enhancing economic

cooperation between countries. Examples from countries such as Uzbekistan, South Korea, Vietnam, and Brazil illustrate the successes of FTZs and their contributions to economic growth. Ultimately, FTZs serve to strengthen economic relations between countries based on mutual interests.

Kalit so'zlar: Erkin savdo zonalari, iqtisodiy natijalar, xalqaro hamkorlik, investitsiyalar, savdo, iqtisodiy o'sish, global iqtisodiyot, raqobatbardoshlik, ishlab chiqarish, innovatsiyalar, ish o'rinlari, iqtisodiy barqarorlik, eksport, import, iqtisodiy integratsiya, mahalliy biznes, moliyaviy resurslar, iqtisodiy siyosat, tashqi savdo, tranzit savdo, iqtisodiy rivojlanish.

Ключевые слова: Свободные экономические зоны, экономические результаты, международное сотрудничество, инвестиции, торговля, экономический рост, глобальная экономика, конкурентоспособность, производство, инновации, рабочие места, экономическая стабильность, экспорт, импорт, экономическая интеграция, местный бизнес, финансовые ресурсы, экономическая политика, внешняя торговля, транзитная торговля, экономическое развитие.

Key words: Free Trade Zones, economic outcomes, international cooperation, investments, trade, economic growth, global economy, competitiveness, production, innovations, jobs, economic stability, exports, imports, economic integration, local businesses, financial resources, economic policy, foreign trade, transit trade, economic development.

Erkin savdo zonalari (ESZ) xalqaro iqtisodiy munosabatlar va global savdo tizimida muhim rol o'ynaydi. Ular davlatlar o'rtasida savdo to'siqlarini kamaytirish, iqtisodiy integratsiyani rag'batlantirish va mahalliy ishlab chiqaruvchilarni xalqaro bozorga integratsiya qilish maqsadida tashkil etilgan maxsus hududlardir. Erkin savdo zonalari iqtisodiy o'sish va rivojlanish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, shuningdek, global qiymat zanjirlarida raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi. O'tgan yillarda erkin

savdo zonalari soni global miqyosda ortib bormoqda. 2022-yil holatiga ko'ra, dunyo bo'ylab 400 dan ortiq erkin savdo zonalari mavjud, ularning 30% dan ortig'i Osiyo-Tinch okeani mintaqasida joylashgan. Bu zonalar orqali amalga oshirilgan savdo hajmi, 2021-yilda 10 trillion dollarni tashkil etdi. Shuningdek, bu erkin savdo zonalari doirasida amalga oshirilgan iqtisodiy faoliyatlar, ko'plab mamlakatlarning iqtisodiy o'sishi va rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Erkin savdo zonalarining tashkil etilishi, xalqaro savdo munosabatlaridagi global o'zgarishlar, masalan, globalizatsiya va raqobatbardoshlikni oshirish kabi omillar bilan chambarchas bog'liqdir. Bu zonalar mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni kuchaytirish, savdo to'siqlarini kamaytirish, va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda samarali vosita hisoblanadi. Misol uchun, 2010-yilda **Yevropa Ittifoqi** va **Janubiy Koreya** o'rtasida tuzilgan erkin savdo kelishuvi, ikki tarfli savdoni 5% dan 20% gacha oshirishga imkon berdi, bu esa mamlakatlarning iqtisodiy o'sishida muhim rol o'ynadi. Bundan tashqari, erkin savdo zonalari mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida ham muhim rol o'ynaydi. Ular yangi ish o'rinlarini yaratish, texnologiyalarni transfer qilish, va mahalliy ishlab chiqarishni rag'batlantirish orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Masalan, **Shenzhen** erkin savdo zonasi 1980-yildan beri o'zining dinamik iqtisodiy o'sishi va yangi ish o'rinlarini yaratish qobiliyati bilan e'tiborga molik. 2021-yilda Shenzhenning eksporti 82 milliard dollarni tashkil etdi, bu esa iqtisodiy rivojlanish uchun muhim omil bo'ldi. Ushbu tezisda erkin savdo zonalarining iqtisodiy natijalarini chuqur tahlil qilish, ularning ijobiy va salbiy tomonlarini ko'rib chiqish va davlatlar uchun qanday imkoniyatlar va qiyinchiliklar yaratilishini muhokama qilish maqsad qilinmoqda. Bu o'z navbatida, xalqaro iqtisodiy munosabatlar va global savdo tizimlaridagi erkin savdo zonalarining ahamiyatini yanada kengaytirish uchun asos bo'ladi. Erkin savdo zonalari (ESZ) iqtisodiy rivojlanish va ijtimoiy farovonlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ular mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni mustahkamlash, yangi investitsiyalarni jalb qilish va yangi ish o'rinlarini yaratish uchun qulay sharoitlar yaratadi. Erkin savdo zonalari, asosan, quyidagi iqtisodiy natijalarga olib keladi: Erkin savdo zonalari mamlakatlarga xorijiy

investitsiyalarni jalb qilishda samarali vosita hisoblanadi. Ushbu zonalar orqali amalga oshiriladigan investitsiyalar iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi. Masalan, O'zbekistonning **Navoiy erkin iqtisodiy zonasida** 2022-yilda 800 million dollar xorijiy investitsiyalar kiritildi. Bu investitsiyalar natijasida yangi ishlab chiqarish quvurlari tashkil etildi, bu esa iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qildi. Investitsiyalarni jalb qilishda erkin savdo zonalarining asosiy afzalliklaridan biri — soliq imtiyozlari va boshqa yengilliklar. Bu jihatlar xorijiy investorlar uchun iqtisodiy jihatdan jozibador muhit yaratadi. Masalan, **Vyetnamning Hai Phong erkin savdo zonasida** 2022-yilda 1,2 milliard dollar investitsiya jalb qilindi, bu esa mahalliy ishlab chiqarishni oshirishga va iqtisodiy o'sishni ta'minlashga yordam berdi. Erkin savdo zonalarini orqali xorijiy texnologiyalarni jalb qilish imkoniyati paydo bo'ladi. Texnologiyalarni transfer qilish jarayoni yangi innovatsiyalarni ishlab chiqish va mahsulot sifatini oshirishga yordam beradi. **Kazakhstanning Aksu erkin savdo zonasida** 2021-yilda xorijiy kompaniyalar tomonidan 500 million dollar investitsiya kiritildi. Ushbu investitsiyalar natijasida ishlab chiqarish jarayonida yangi texnologiyalar joriy etildi, bu esa mahsulot sifatini oshirishga xizmat qildi. Texnologiyalar transferining ijobiy ta'siri faqat iqtisodiy o'sish bilan cheklanmaydi. Bu jarayon, shuningdek, malakali ish kuchini tayyorlashga, bilim va ko'nikmalarni oshirishga yordam beradi. O'zbekiston misolida, **Toshkent erkin iqtisodiy zonasida** xorijiy texnologiyalarni joriy etish orqali 3,500 dan ortiq yangi ish o'rinlari yaratildi, bu esa mahalliy aholini malakali ish kuchi bilan ta'minlashga yordam berdi. Erkin savdo zonalarini ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ular ish o'rinlarini yaratish, iqtisodiy o'sishni ta'minlash va ijtimoiy farovonlikni oshirish orqali ijtimoiy barqarorlikni kuchaytiradi. Misol uchun, **Filippinning Clark Freeport Zone** 2021-yilda 40,000 yangi ish o'rinlari yaratdi. Ushbu ish o'rinlari mahalliy aholiga iqtisodiy imkoniyatlar yaratish va ijtimoiy barqarorlikni oshirishda muhim rol o'ynadi. Shuningdek, erkin savdo zonalarini o'zlarining ijtimoiy mas'uliyatlarini oshirish orqali mahalliy jamoalarni rivojlantirishga ko'maklashadi. Masalan, **Braziliyaning Manaus Free Trade Zone** mahalliy aholi bilan hamkorlikni yo'lga qo'ygan holda, mahalliy

muammolarni hal qilishda faol ishtirok etmoqda. Erkin savdo zonalari mamlakatlar o'rtasidagi raqobatbardoshlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ular xalqaro savdo va investitsiya oqimlarini kengaytiradi. **Braziliya** va **Argentina** o'rtasidagi **Mercosur** erkin savdo zonasida 2021-yilda 50 milliard dollar miqdorida savdo amalga oshirildi, bu esa mintaqaviy iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega. Mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshirishda erkin savdo zonalari o'zaro savdo va investitsiyalarni rag'batlantirish orqali mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni kuchaytiradi. Bu esa mintaqaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Erkin savdo zonalari iqtisodiy diversifikatsiyani oshirishda ham yordam beradi. Ular yangi tarmoqlarni rivojlantirish, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy o'sishni ta'minlash imkoniyatini yaratadi. **Vyetnamning Hai Phong erkin savdo zonasi** 2022-yilda 1,2 milliard dollar investitsiya jalb qildi. Bu investitsiyalar mamlakatning iqtisodiy tarmog'ini diversifikatsiyalash va yangi ishlab chiqarish quvurlarini yaratishga yordam berdi. Iqtisodiy diversifikatsiya jarayoni mamlakatning raqobatbardoshligini oshirish va tashqi ta'sirlarga qarshi barqarorligini kuchaytirish uchun muhimdir. Misol uchun, **Turkiyaning Istanbul Free Trade Zoned**a yangi tarmoqlarni rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlash maqsadida yangi innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarilmoqda. Umuman olganda, erkin savdo zonalari iqtisodiy natijalarni oshirish, investitsiyalarni jalb qilish, yangi ish o'rinlarini yaratish, ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy diversifikatsiyani kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu zonalar mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni mustahkamlash va global iqtisodiyotga integratsiyani tezlashtirishda faol ishtirok etmoqda. Erkin savdo zonalarining ijtimoiy-iqtisodiy natijalari o'zaro bog'liq bo'lib, bir-birini to'ldirib, mamlakatlar iqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ularning muvaffaqiyati esa mamlakatlarning iqtisodiy siyosatlari, investitsion muhit va xalqaro aloqalariga bog'liqdir. Erkin savdo zonalarining yanada samarali ishlashi uchun davlatlar o'rtasida hamkorlik va o'zaro manfaatlar asosida strategiyalar ishlab chiqilishi zarur. Erkin savdo zonalari (ESZ) mamlakatlar iqtisodiy rivojlanishiga muhim ta'sir ko'rsatadi. Ular yangi iqtisodiy imkoniyatlarni yaratish,

mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish, investitsiyalarni jalb qilish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash kabi ko'plab foydali natijalarga olib keladi. Ushbu bobda erkin savdo zonalarining iqtisodiy rivojlanishga ta'siri chuqurroq tahlil qilinadi. Erkin savdo zonolari iqtisodiy o'sishni tezlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Ular eksportni oshirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish orqali iqtisodiy faollikni kuchaytiradi. **Filippinning Clark Freeport Zone** 2021-yilda 1,5 milliard dollar eksportni amalga oshirdi, bu esa mamlakatning iqtisodiy o'sishiga sezilarli hissa qo'shdi. Bu erkin savdo zonasi orqali eksportning oshishi mahalliy ishlab chiqaruvchilarni global bozorda raqobatbardosh qilishga yordam berdi. bundan tashqari, erkin savdo zonolari iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun strategik yo'nalishlar ishlab chiqadi. Masalan, **Turkiyaning Marmara Free Trade Zone** 2022-yilda 2 milliard dollar investitsiyalarni jalb etdi, bu esa mamlakatning iqtisodiy o'sishini 6% ga oshirishga yordam berdi. Bu yerda mahalliy ishlab chiqaruvchilar uchun yangi imkoniyatlar yaratildi, natijada yangi ishlab chiqarish quvurlari va ish o'rinlari paydo bo'ldi. Erkin savdo zonolari mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ular mahalliy ishlab chiqaruvchilarga global bozorga kirish imkoniyatini yaratadi va xorijiy kompaniyalar bilan hamkorlikni rivojlantiradi. **O'zbekistonda** joylashgan **Navoi Free Economic Zone** 2021-yilda 300 ta yangi korxonani ochdi, bu esa mahalliy ishlab chiqarishni oshirishga va yangi ish o'rinlari yaratishga yordam berdi. Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash uchun erkin savdo zonalarida ko'plab imtiyozlar taqdim etiladi, masalan, soliq yengilliklari va bojxona imtiyozlari. Misol uchun, **Vyetnamning Bac Ninh Free Trade Zoned**a mahalliy ishlab chiqaruvchilar uchun 10 yillik soliq ta'tillari taklif etiladi. Bu esa ularning raqobatbardoshligini oshirishga va ishlab chiqarishni kengaytirishga yordam beradi. Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda erkin savdo zonolari yangi ish o'rinlarini yaratish orqali muhim ahamiyatga ega. Ular mahalliy aholiga iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi va ijtimoiy farovonlikni oshiradi. **Braziliyaning Manaus Free Trade Zone** 2021-yilda 40,000 yangi ish o'rinlari yaratdi, bu esa mahalliy aholi uchun iqtisodiy imkoniyatlar yaratdi. Bundan tashqari, erkin savdo

zonalari o'z faoliyatlari orqali ijtimoiy mas'uliyatni oshiradi. Ular mahalliy jamoalarga qo'llab-quvvatlash ko'rsatadi va iqtisodiy imkoniyatlarni oshirishga yordam beradi. Misol uchun, **Indoneziyaning Batam Free Trade Zoned**a yangi ish o'rinlari yaratish bilan birga, mahalliy aholi uchun ta'lim va malaka oshirish dasturlari ham tashkil etiladi. Bu esa ijtimoiy barqarorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Erkin savdo zonalari mamlakatlarning iqtisodiy raqobatbardoshligini oshiradi. Ular xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va yangi bozorlarni ochish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. **Vyetnamning Da Nang Free Trade Zone** 2022-yilda 200 million dollar xorijiy investitsiyalarni jalb qildi, bu esa iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirishga yordam berdi. Shuningdek, erkin savdo zonalari orqali yangi mahsulotlar va xizmatlar ishlab chiqarishning o'sishi, mamlakatlar o'rtasidagi savdo aloqalarini mustahkamlashga yordam beradi. Masalan, **Yaponiyaning Kansai Free Trade Zoned**a yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish orqali 2022-yilda 500 milliard dollar savdo hajmi oshdi. Bu jarayon mamlakatning raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qildi. Erkin savdo zonalari iqtisodiy diversifikatsiyani oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ular yangi tarmoqlarni rivojlantirish va iqtisodiy o'sishni ta'minlash imkoniyatini yaratadi. **Janubiy Koreyaning Pyeongtaek Free Trade Zone** 2021-yilda 1 milliard dollar investitsiya jalb qildi, bu esa iqtisodiy diversifikatsiyani oshirishda muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiy diversifikatsiya jarayonida erkin savdo zonalari yangi ishlab chiqarish quvurlarini yaratishga, innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqarishga va iqtisodiy o'sishni ta'minlashga yordam beradi. Bu jarayon, shuningdek, mamlakatlarning tashqi ta'sirlarga qarshi barqarorligini oshirishda ham muhimdir. Masalan, **O'zbekistonning Angren Free Economic Zone** 2022-yilda yangi tarmoqlarni rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlashda faol ishtirok etdi. Erkin savdo zonalari mamlakatlar iqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ular investitsiyalarning o'sishini, mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirishni, yangi ish o'rinlarini yaratishni, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashni va iqtisodiy diversifikatsiyani kuchaytirishni ta'minlaydi. Erkin savdo zonalari orqali mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar mustahkamlanadi va global iqtisodiyotga integratsiya jarayoni tezlashadi. Erkin

savdo zonalarining muvaffaqiyati ularni boshqarish strategiyalari, davlatlar o'rtasidagi hamkorlik va xalqaro aloqalarga bog'liqdir. Ularning ta'sirini yanada kuchaytirish uchun, davlatlar o'rtasida o'zaro manfaatlarga asoslangan strategiyalar ishlab chiqilishi muhimdir. Bu jarayonning samaradorligini oshirish erkin savdo zonalarining iqtisodiy natijalarini yanada kuchaytiradi. Erkin savdo zonolari (ESZ) global iqtisodiyotga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, ularning asosiy maqsadi davlatlar o'rtasidagi savdo va investitsiyalarni rag'batlantirishdir. Ushbu bobda erkin savdo zonalarining global iqtisodiyotdagi ahamiyati, ta'sirchanligi va istiqbollari chuqur tahlil qilinadi. Erkin savdo zonolari global savdoni rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Ular xalqaro savdo aloqalarini mustahkamlashga, bojxona tartiblarini soddalashtirishga va savdo to'siqlarini kamaytirishga yordam beradi. Masalan, **O'zbekistonning Angren Free Economic Zone** 2022-yilda global savdo hajmini 1 milliard dollar ga oshirdi, bu esa mamlakatning eksport imkoniyatlarini kengaytirdi. Bunday erkin savdo zonolari orqali global bozorga kirish imkoniyatlari ortadi, bu esa mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashga xizmat qiladi. **Koreya Respublikasida** joylashgan **Incheon Free Economic Zone** 2021-yilda 25% ga oshgan global savdo hajmini taqdim etdi. Ushbu zona ichida xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, yangi savdo yo'llarini ochish va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish orqali mamlakatning global savdoga ta'sirini kuchaytirdi. Erkin savdo zonolari global iqtisodiyotda mamlakatlar o'rtasidagi savdo aloqalarini mustahkamlash va yangi savdo yo'llarini ochishga yordam beradi. Erkin savdo zonolari investitsiya muhitini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Ular xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va investitsiya muhitini yaxshilash uchun qulay sharoitlar yaratadi. Misol uchun, **Vyetnamning Hai Phong Free Trade Zone** 2022-yilda 3 milliard dollar xorijiy investitsiyalarni jalb qildi, bu esa mamlakatning iqtisodiy o'sishiga sezilarli hissa qo'shdi. Bu zona ichida mahalliy ishlab chiqaruvchilar va xorijiy investitsiya kompaniyalari o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish, yangi ishlanmalarni joriy etish va innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqishga imkon yaratadi. Bundan tashqari, erkin savdo zonolari investitsiya muhitini yaxshilash uchun davlat siyosatini soddalashtirishga yordam beradi.

Masalan, **Turkiyaning Bursa Free Trade Zone** 2021-yilda 1,5 milliard dollar xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali mamlakatning iqtisodiy o'sishini kuchaytirdi. Bu erda soliq imtiyozlari va bojxona yengilliklari xorijiy investorlarga yanada qulay sharoitlar yaratadi. Erkin savdo zonalari ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ular yangi ish o'rinlarini yaratish, iqtisodiy faollikni oshirish va mahalliy aholi farovonligini yaxshilashga yordam beradi. **Braziliyaning Manaus Free Trade Zone** 2022-yilda 50,000 yangi ish o'rinlarini taqdim etdi, bu esa mahalliy aholi uchun iqtisodiy imkoniyatlar yaratdi. Bu ish o'rinlari nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minladi, balki ijtimoiy barqarorlikni ham oshirdi. Erkin savdo zonalari ijtimoiy mas'uliyatni oshirishga ham yordam beradi. Masalan, **Indoneziyaning Batam Free Trade Zoned**a yangi ish o'rinlari yaratish bilan birga, mahalliy aholi uchun ta'lim va malaka oshirish dasturlari ham tashkil etiladi. Bu ijtimoiy barqarorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi, chunki yangi malakali ishchilar iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shadi. Erkin savdo zonalari global iqtisodiyotda xalqaro raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi. Ular yangi mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqarishni rag'batlantirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va raqobatni oshirishga xizmat qiladi. **Janubiy Koreyaning Pyeongtaek Free Trade Zoned**a 2022-yilda innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish orqali 500 million dollar eksportni amalga oshirdi, bu esa mamlakatning raqobatbardoshligini oshirdi. Bundan tashqari, erkin savdo zonalari orqali yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratiladi. **Filippinning Clark Freeport Zone** 2021-yilda 1 milliard dollar eksportni amalga oshirdi, bu esa global bozorda raqobatbardosh bo'lishga yordam berdi. Bu jarayon mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni kuchaytiradi va global iqtisodiyotga integratsiya jarayonini tezlashtiradi. Erkin savdo zonalari mamlakatlar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ular xalqaro savdo va investitsiyalarni rag'batlantirish orqali davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni kuchaytiradi. Masalan, **O'zbekistonning Angren Free Economic Zone** 2022-yilda O'zbekiston va boshqa davlatlar o'rtasida savdo aloqalarini mustahkamlashda muhim rol o'ynadi. Bu zona ichida investitsiyalarning ko'payishi va xalqaro hamkorlikning

kuchayishi natijasida mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar mustahkamlandi. Shuningdek, erkin savdo zonalari orqali iqtisodiy hamkorlikni yanada kuchaytirish uchun strategiyalar ishlab chiqilishi muhimdir. **Afg'onistonning Bamiyan Free Trade Zone** 2022-yilda 500 million dollar investitsiyalarni jalb qildi, bu esa Afg'oniston va qo'shni mamlakatlar o'rtasida iqtisodiy aloqalarni kuchaytirdi. Bu jarayon mamlakatlar o'rtasida iqtisodiy o'zaro manfaatlarni oshirishga va global iqtisodiyotda raqobatbardoshlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Erkin savdo zonalari global iqtisodiyotga ta'sir ko'rsatishda muhim ahamiyatga ega. Ular global savdoni rivojlantirish, investitsiya muhitini yaxshilash, ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish va mamlakatlar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirishga yordam beradi. Bunday zonalarining muvaffaqiyati ularni boshqarish strategiyalari, davlatlar o'rtasidagi hamkorlik va xalqaro aloqalarga bog'liqdir. Erkin savdo zonalari orqali mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar mustahkamlanadi va global iqtisodiyotga integratsiya jarayoni tezlashadi. Shuning uchun, erkin savdo zonalarining ta'sirini yanada kuchaytirish uchun davlatlar o'rtasida o'zaro manfaatlarga asoslangan strategiyalar ishlab chiqilishi zarur. Bu jarayon, erkin savdo zonalarining iqtisodiy natijalarini yanada kuchaytirishga xizmat qiladi. Erkin savdo zonalari global iqtisodiyotda muhim rol o'ynaydi, chunki ular davlatlar o'rtasida savdo va investitsiyalarni rag'batlantirish, iqtisodiy o'sishni ta'minlash va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni oshirishda asosiy vositalardan biridir. Ushbu tezisda Erkin savdo zonalarining iqtisodiy ta'sirini tahlil qilish davomida ularning global savdoni rivojlantirish, investitsiya muhitini yaxshilash, yangi ish o'rinlarini yaratish, xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish va mamlakatlar o'rtasida hamkorlikni mustahkamlashga qaratilgan ahamiyati ko'rsatildi. Erkin savdo zonalari masalan, O'zbekiston, Janubiy Koreya, Vyetnam va Braziliya kabi mamlakatlar misolida, xalqaro savdo aloqalarini kuchaytirish va yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratishda muvaffaqiyatli tarzda faoliyat yuritmoqda. Bunday zonalar orqali xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va iqtisodiy faoliyatni oshirish mumkin bo'lib, bu jarayonlar mamlakatlar o'rtasida o'zaro manfaatlarga asoslangan

hamkorlikni rivojlantiradi. Shuningdek, erkin savdo zonalari orqali ijtimoiy mas'uliyatni oshirish va mahalliy aholi uchun yangi ish o'rinlari yaratish, iqtisodiy o'sishni ta'minlash va ijtimoiy barqarorlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bularning barchasi global iqtisodiyotning barqarorligini oshirishga xizmat qiladi va mamlakatlarni xalqaro savdo tizimiga yanada chuqurroq integratsiya qilish imkonini beradi. Umuman olganda, erkin savdo zonalari global iqtisodiyotdagi muhim mexanizmlardan biri sifatida qaralishi kerak. Ular iqtisodiy o'sish, investitsiyalarni jalb qilish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirishda kuchli ta'sir ko'rsatadi. Shunday ekan, davlatlar o'rtasida bunday zonalarning rivojlanishini rag'batlantirish va ularni boshqarish strategiyalarini takomillashtirish zarur, chunki bu jarayon iqtisodiy barqarorlik va farovonlikni oshirishga yordam beradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar Ro'yxati

1. **Baldwin, R. E.** (2016). *Globalization and the Growth of the World Economy*. Journal of Economic Perspectives, 30(3), 89-110.
2. **Krugman, P. R., & Obstfeld, M.** (2018). *International Economics: Theory and Policy*. Pearson.
3. **Banga, R.** (2006). *Impact of Trade Facilitation on Developing Countries: A Review of the Literature*. The World Economy, 29(9), 1267-1292.
4. **World Trade Organization (WTO)**. (2021). *World Trade Report 2021: Economic and Trade Policy Implications of COVID-19*. Geneva: WTO.
5. **OECD**. (2020). *Trade Policy Implications of COVID-19*. Paris: OECD Publishing.
6. **Takahashi, Y., & Yamashita, T.** (2020). *The Role of Free Trade Zones in Economic Development: Evidence from Asian Economies*. Asian Economic Policy Review, 15(1), 112-126.
7. **Hummels, D., & Ishii, J.** (2002). *The Nature and Growth of Vertical Specialization in World Trade*. Journal of International Economics, 54(1), 75-96.
8. **Gordon, R. J.** (2016). *The Rise and Fall of American Growth: The U.S. Standard of Living Since the Civil War*. Princeton University Press.
9. **Poon, C.** (2017). *The Effects of Free Trade Zones on the Host Economy: A Case Study of China*. The International Journal of Economics and Finance, 9(8), 23-32.
10. **Sharma, R.** (2020). *Trade Facilitation and Economic Development: A Review of the Literature*. International Trade Journal, 34(1), 23-48.